

Л.О. Чернишова, канд. екон. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

А.В. Янчев, канд. екон. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

В.О. Козуб, ст. викл. (*ХДУХТ, Харків*)

СТРАТЕГІЧНА ОРІЄНТАЦІЯ ЕКСПОРТНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Численні у минулому прогнози розвитку вітчизняного експорту розроблялись, як правило, у вартісному вимірі та практично не враховували порівняльних переваг за позиціями товарної структури. Тому дослідження змін у структурі українського експорту дозволяють визначити промислові товари, які мають постійний та зростаючий попит на світових ринках та забезпечують нарощування виробництва й експортного потенціалу України. При цьому доцільно виокремити товарні групи з компаративними перевагами, а також товарні групи, які не мають компаративних переваг, але є необхідними з огляду на нормалізацію структури експорту.

До групи товарів з компаративними перевагами української машинобудівної галузі належать авіаційна і ракетно-космічна техніка, судна, електронна техніка, засоби зв'язку. Зовнішній попит на продукцію металургійної промисловості пов'язаний, зокрема, з потребами автомобілебудування, що вказує на необхідність виробництва та експорту тонкого автомобільного листа. Розвиток інфраструктури (доріг, мостів, аеропортів тощо), якої потребує Україна та багато країн-партнерів, також пов'язаний з потребами в арматурі, трубах великого діаметру та інших видах готових виробів. Поглиблення переробки сільськогосподарської сировини та поліпшення якості продовольчої продукції є наслідком зростаючого попиту на сільськогосподарську продукцію у світі, що дозволяє очікувати зростання її експорту. При цьому обмеженість умов виходу на одні ринки може бути компенсовано пошуком більш сприятливих ринків.

До товарних груп, які не мають компаративних переваг, відносять експорт продукції, у виробництві якої задіяна вагома частка давальницької сировини (одяг трикотажний, текстильний, головні убори, взуття). Це пов'язано, на наш погляд, з недоліками державної промислової політики, відсутністю стратегічного бачення шляхів розвитку легкої промисловості, втратою конкурентоспроможності її продукції через залучення не завжди якісного, але дешевого імпорту.

Підвищення обсягів експортування вітчизняних товарів може здійснюватися за рахунок модернізації промисловості шляхом

залучення в Україну технологій третього та четвертого покоління з розвинених країн Західної Європи, які вивозять їх за межі своїх країн у зв'язку з переходом до постіндустріальної моделі розвитку економіки. Це дозволить підвищити технологічний рівень виробництва, зменшити енергетичну складову у виробничих витратах, покращити структуру експорту за рахунок збільшення продукції з високим вмістом доданої вартості, а також використати переваги, що надаються Кіотським протоколом.

Отже, стратегія розвитку України та її експортного потенціалу має бути пов'язана з модернізацією виробництва з урахуванням наявного науково-технічного потенціалу, використанням інформаційних, інтелектуальних ресурсів для реалізації інформаційно-інноваційної моделі розвитку, а також має орієнтуватись на зростання рівня технологічності виробничих структур, підвищення їх міжнародної конкурентоспроможності й експортної орієнтації. При цьому, як показує світовий досвід, структурні реформи не дадуть відчутного ефекту, якщо не будуть поєднуватись з високою динамікою економічного зростання завдяки найбільш продуктивним видам економічної діяльності. В Україні до них належать, передусім, продукція харчової, легкої промисловості та машинобудування.

Разом з тим, розвиток експорту, покращення його товарної структури, збільшення доходів від експортної діяльності та збалансованість торгового балансу повинні забезпечуватись суттєвою державною підтримкою, основними інструментами якої є переважно кредитування експорту, гарантування та страхування експортних кредитів і експортних надходжень. Ці інструменти давно й активно використовуються розвиненими країнами світу, де створено розгалужену систему державних і недержавних інституцій з основною функцією надання підтримки експортерам. Однак в Україні державна підтримка експорту обмежується, головним чином, відшкодуванням ПДВ експортерам, механізм якого не задовольняє ні підприємства, ні державу, ще й призводить до зловживань та прямих втрат бюджету.

Таким чином, реалізація запропонованої стратегічної орієнтації експортного розвитку України може збалансувати економіку, посилити інтеграційні можливості входження до глобального світового простору не як постачальника сировини та ринку збуту, а як конкурентоспроможного партнера, що дозволить ефективно захищати національні інтереси.